

Čovjek i njegovi simboli

Pavle Hegeduš^{1*} i Ivana Hegeduš²

¹ Grafički dizajner. Osijek, Š. Petefija 41

² Klinika za neurologiju Kliničkoga bolničkoga centra Osijek, Osijek, Huttlerova 4

* Autor za korespondenciju:

Pavle Hegeduš. 31000 Osijek, Š. Petefija 41

e-mail: pavle-hegedus@os.t-com.hr

Stručni članak

UDK 615.851:164:572

Prispjelo: 15. travnja 2010.

Cilj je članka ukazivanje na funkciju i značaj simbola, kako u povijesnom razvoju tako i u svakidašnjem životu. Simbol je povijesni likovni artefakt, riznica kolektivne emocije i oduvijek je magično privlačio u traganju i otkrivanju skrivenih suština. Simbol je slika, kip i arhitektura čije je značenje podsvjesno utemeljeno. Preko njega smisao je života bivao prisutan, a samim tim i kontinuitet zagarantiran. Čovjekova potreba da objasni tajne i nađe smisao života pronašla je svoj izraz i u simboličkim spomenicima zadivljujuće ljepote i moći.

Simboli su također štitali integritet, integriranost i zdravlje prvobitnoga čovjeka. Diferencijacijom odgovornosti za povijesni opstanak, pridonijeli su i dignitetu medicinske struke.

Prikaz geneze simbola na obrascu zvanom vesica piscis (lat. riblji mjehur) upoznaje nas s jednim od mogućih načina stvaranja i razlikovanja simboličkih struktura. Naravno, simboli su samo sredstva za identifikaciju i komunikaciju, a sve ostalo ovisi «o zrelosti» određene kulture.

Ključne riječi: Arhetip; Etnologija; Kamen; Krug; Kultura; Kulturna evolucija; Ljudi; Mitologija; Simbol; Vesica piscis (riblji mjehur); Životinja

UVOD

Nema bogova, postoji samo medicina, govorili su Indijanci Mackenzije (1). Od te, šamanizmom nadahnute opservacije, preko grčkorinskoga boga i oca liječništva Asklepija, došli smo do današnje visoko digitalizirane i umrežene medicine. Pitanje mogućih neurostrukturnih promjena u načinu doživljavanja i ponašanja današnjega čovjeka, u rasponu od običaja Indijanaca Mackenzije pa do današnjih dana, ostavit ćemo antropolozima i neurolozima. Pitanje o tome koliko je i ova «politeistička konstatacija» Indijanaca utjecala na monoteistička shvaćanja i simboličko negiranje Svevišnjega bića od strane Nietzschea, ostavit ćemo filozofima i teolozima. U svakom slučaju, tragajući za nekim životno važnim suštinama «oholost» Indijanaca, na simboličkoj razini ukazala je na moć medicine, na važnost «čuvanja i održavanja zdravlja», na važnost stjecanja «mudrosti tijela i duha». Današnjim rječnikom, možda bismo mogli kazati da su ukazali na međuzavisnost «preventive» i «kurative».

RAĐANJE SIMBOLA

Pojavom simbola nastaje kultura, nadogradnja nagonske osnove života. Rođene istovremeno u magičnom karakteru simbola, religija i umjetnost čine prve kreativne korake čovječanstva. U drevnom se Egiptu obožavaju životinje, a u Grčkoj idoli u ljudskom obličju. Kršćanstvo kulminira u otajstvu čistoga duha (2). Terminološki neodredivu i živu prirodu simbola na relaciji svjesno i nesvjesno ostavit ćemo psiholozima. Pitanje simptoma, tj. znakova karakterističnih stanja u razvojnem procesu neke bolesti, na relaciji dijagnoza i terapija, ostavit ćemo «specijalistima». Terminološke izvedenice pojma simbol, kao što su zvuk, znak, logo, signal, apolog (basna), amblem, alegorija, metafora itd., ostavit ćemo jednom mogućem interdisciplinarnom pristupu pod okriljem komunikologa. U stvari, simboli su svuda i oduvijek prisutni. Trebamo samo koristiti sinergiju (simetriju) lijeve i desne polutke našega mozga i simboli će se sami odazvati (Slike 1., 2. i 3.). Oni su praiskonska čovjekova potreba u traganju za smislom

SLIKA 1.

Suvremena «reinkarnacija» grčkoga mitskoga Orfeja, sina muze Kaliope. Nije li možda i mitski pjesnik, pjevač i glazbenik iz Tracije bio u nekoj sličnoj pozi (gesti), kao ovaj naš glazbenik na slici, prije nego li je pošao u podzemni (podmorski) svijet po svoju ženu Euridiku?

FIGURE 1

Modern “reincarnation” of Orpheus from Greek mythology, the son of the Muse Calliope. Is it possible that the mythical poet, singer and musician from Thrace had struck a pose (gesture) similar to the musician in this photography, before going to the Underworld to bring back his wife Eurydice?

SLIKA 2.

Zov simbola prisutan je svuda oko nas, treba ga samo oslušivati i otkrivati. Nije li i ova poza glazbenika samo obnavljanje Orfejskoga arhetipa čovjeka koji se «malo udaljio od prirode»?

FIGURE 2

The call of the symbols is all around us, one should only listen attentively and discover it. Isn't this musician's pose only a reconstruction of Orpheic archetype of a man who has only “distanced himself a little from the Nature”?

SLIKA 3.

Slično Orfeju koji je svojim umijećem očaravao podjednako i ljude i životinje, kamenje i drveće i naš glazbenik izvodi (uvježbava) partituru pred kozmičkim auditorijem. (Slovački je glazbenik iz Brna «na godišnjem odmoru», uz njegovu suglasnost, snimljen u kolovozu 2009. godine, u Sevidu, odmaralištu nedaleko Trogira.)

FIGURE 3

Similar to Orpheus, who with his skills managed to enchant equally animals and people, stones and trees, our musician practices the score in front of the cosmic auditorium. (Slovakian musician from Brno “on vacation”, photographed with his consent in August 2009 in Sevid, a vacation resort near Trogir).

SLIKA 4.

Arhetip ovna, s atributima plodnosti i snage, simbol je egipatskoga Amona – boga zraka i plodnosti.

FIGURE 4

The archetype of a ram, with attributes of fertility and strength, is the symbol of Amun – the Egyptian god of Air and Fertility.

SLIKA 5.

Ovan, po mitskoj predaji, među inima simbolizira sunčevu energiju i vatru. Kao inkarnacija muževne snage predstavnik je bogova sunca i neba. Zavojiti i obli rogovu simboliziraju trenutačnu i probojnu snagu groma.

FIGURE 5

According to mythological tradition, the ram symbolizes the energy of the Sun and fire. Observed as the reincarnation of masculine strength, it represents the gods of the Sun and the Sky. His curved and rounded horns symbolize momentary and piercing strength of thunder.

SLIKA 6.

Snagom simbola života, smrti i ponovnoga rođenja svjetovni su objekti pretvoreni u moćna sakralna središta.

FIGURE 6

Secular buildings are being transformed into powerful sacral centres by using the strength of life, death and rebirth symbols.

SLIKA 7.

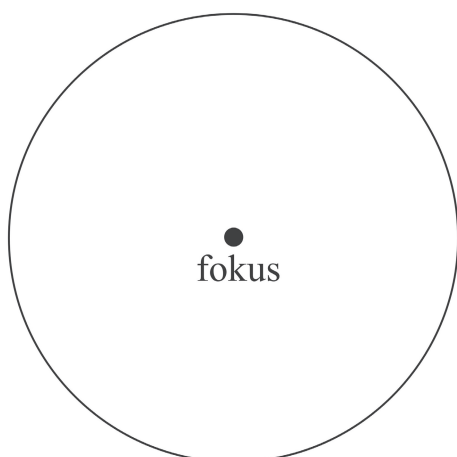
Čovjekova potreba da objasni tajne i nađe smisao života pronašla je «put» od malih kapela do katedrala zadivljujuće ljepote i moći. Svi ovakvi spomenici, širom svijeta, reprezentativni su portreti čovječanstva kroz stoljeća. Zajednička im je potka vjera u ljudsku sposobnost da se uzdigne iznad smrtno razine, da dotakne “beskonačnost”, da izrazi božansko unutar cjelokupnoga ljudskoga iskustva.

Stojeći ispred takvih djela osjećamo tajanstvenu prisutnost i privlačnost. Majstori katedrala znali su da je potreba za ljepotom nešto što je duboko usađena u “obrasce ljudske duše i imaginacije”. Tajni kodovi proporcije, simboli i zvukovi za trenutak aktiviraju svoj naboj, a energetska središta srca stvaraju onaj neobjašnjivi trenutak počasti i strahopoštovanja.

FIGURE 7

Human need to explain mysteries and to reveal the meaning of life has paved the way from little chapels to cathedrals of remarkable beauty and power. All those monuments located around the world are representative portraits of mankind through centuries. They share the underlying concept: trusting in human capability to rise above death, to touch “infinity”, to express the divine within the complete human experience. Mysterious presence and attraction is being felt while standing in front of those monuments. The cathedral builders were aware of the fact that the need for beauty is strongly imprinted in “patterns of human soul and imagination”. The secret codes of proportion, symbols and sounds activate for a brief moment their charge, and heart energy centres create that inexplicable awe-inspiring moment of respect.

periferija

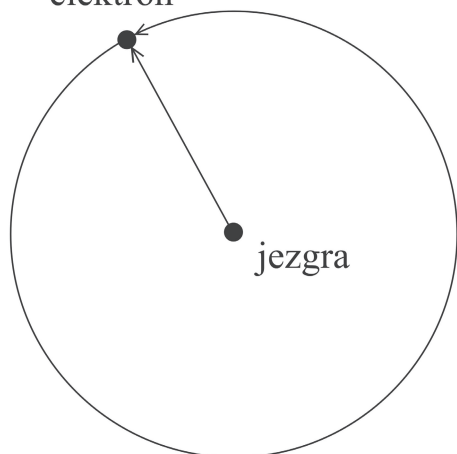
SLIKA 8.

Crtež «prakružnice» s pripadajućom točkom izvorišta. U stanju «stvaralačkoga iščekivanja i stvaralačke inkubacije» svaka je točka periferije moguće ishodište daljnijega kreativnoga procesa.

FIGURE 8

The image of “primitive circle” with its starting point. In the state of “anticipation of creation as well as creative incubation” each peripheral point is a possible starting point of further creative process.

elektron

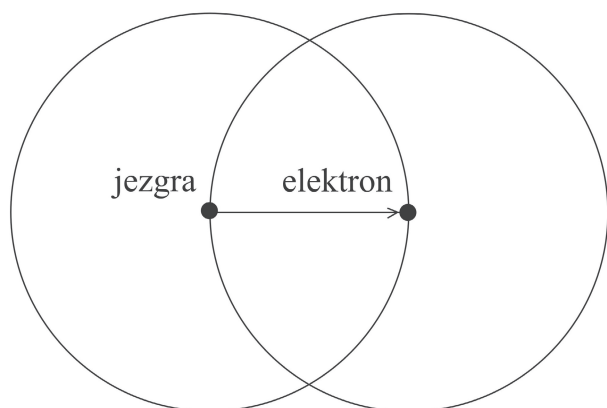

SLIKA 9.

Hipotetički prikaz simbola atoma «jednostavnošću dječjega crteža».

FIGURE 9

Hypothetical presentation of atom symbol “in the form of a simple child’s drawing”.

SLIKA 10.

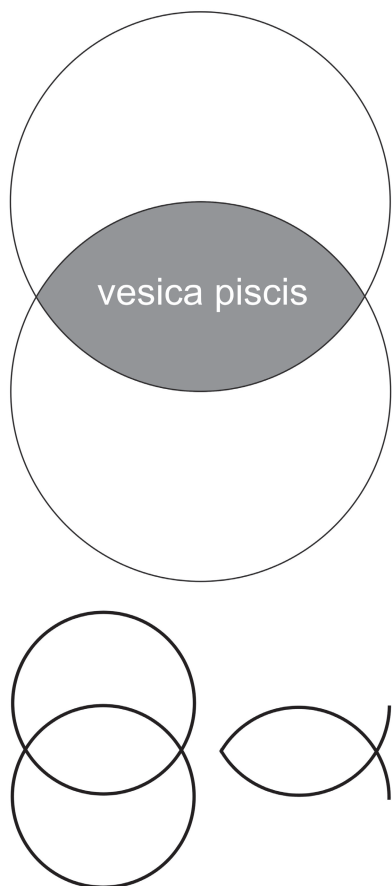
Oko «praelektrona» prethodne slike zarotirala se zrcalna slika izvorne kružnice. Posredstvom zajedničkoga polumjera nastala je simetrija i «bifurkacija gravitacije», odnosno «centara rotacije».

FIGURE 10

A mirror image of the original circle has been rotated around “primitive electrons” from the previous image. Symmetry, as well as “bifurcation of gravity”, i.e. “bifurcation of rotation centres” has been created through the agency of the shared radius.

postanka i opstanka. Piktogrami (crteži) životinja po spiljama svjedoče o prvim koracima totemizma. Piktogrami su ujedno otvorili prostor za invenciju današnjih ideograma i slova – simbola glasova. Egipat koristi spregu ljudskoga i životinjskoga atributa u traganju za prikladnim simbolima (Slike 4. i 5.). Grčka je koristila ljude-idole u politeističkom traganju za suštinama. Nasljednici Romula i Rema, koje je othranila

vučica, morali su prihvatiti «novu istinu». Gledajući današnji najrasprostranjeniji simbol (Slike 6. i 7.), svoju kontemplaciju, svakako moramo započeti iz središta, iz samoga «križanja» vertikale i horizontale.

VESICA PISCIS

Simboli su značajna funkcija psihe te složenost povijesne problematike simbola, pojednostavljenja radi, moramo spustiti na «razinu dječjega crteža». Rađanje dječjega crteža približit će nas problematici simbola. Svi smo započeli s nekakvim šaranjem, škrabanjem, s početnim pokušajima izlaženja u neku moguću suvislost i neki mogući niz, red, u neki mogući budući stih. Neki su tu simboličku magiju započeli na papiru, a neki u virtualnom mediju «elektroničkoga papira». Gledajući rađanje kreativne energije dječjega crteža, postajemo svjesni da je crtež ustvari revolucionarni skok iz neuronsko-virtualne nedimenzionalnosti u tzv. prvu dimenziju, tj. u liniju, trag ili crtu na dvodimenzionalnoj plohi. Ne možemo ne priznati, premda toga često nismo svjesni, da je crtež, pored same riječi, najmagičnije oružje ljudske imaginacije. Dijete u svom psihološkom razvoju počinje s «nespretnim kružnim formama» i završava s točkom. Odrasli, navodno, čine obratno. Oni svoju kontemplaciju započinju sa sigurnijom točkom i završavaju s krugom. *Simboličke se relacije kod njih rađaju iz odnosa fokusa (točke) i periferije (linije), iz odnosa centra i oboda kruga, odnosno kružnice.*

Krug (ili elipsa) kao početna forma dječjega kreativnoga izraza svojevrsna je slikarska priča bez kraja. A mogla bi

SLIKA 11.

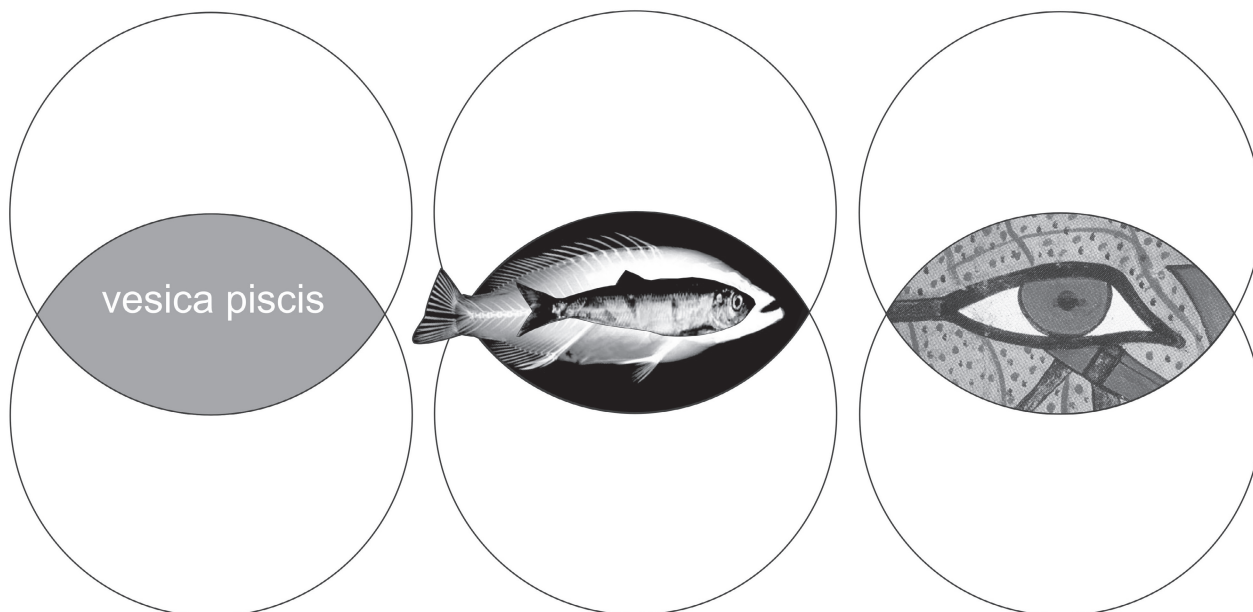
Nastankom zajedničkoga polumjera dviju kružnica, kolektivna se povijesna imaginacija odmah potrudila u stvaranju prapočetnoga simbola - arhetipa. Rođena je tako i «vesica piscis» - elementarna čestica simboličke imaginacije.

FIGURE 11

By creating the shared radius of two circles, the collective historical imagination has managed to create the primeval/ancient symbol – archetype. This is how “vesica piscis”, the elementary particle of symbolic imagination, was “born”.

to jednako biti i matematička priča bez kraja. Krug prije svega pripada teritoriju čiste geometrije, te je virtualni topos izuzetne pojmovne i asocijativne moći. Implicira prvenstveno, cjelovitost. On je, kažu, jednostavno idealan, - cjelina koja nema početak ni kraj. Ostali atributi koji se koriste za oznaku misterije kruga, kao što su nedjeljivost (za razliku od kvadrata, koji je djeljiv pa podjelom na jednake dijelove može simbolizirati čak i *pravednost*), samodovoljnost, neuhvatljivost, žele vjerojatno jednostavno naznačiti da je on često na granici utopije, tj. mjesta kojega nema. On je često (kao u «vesici piscis») rastvoren okvir zbivanja, (kao u mandorli) teritorij s aurom ili (kao u simulaciji modela atoma) inter-kontekstualno tijelo. Krug je izgleda samo «utopija centra i periferije», neuhvatljivo ulančavanje značenja i zračenja.

Našim prvim crtežom kružnice (Slika 8.) i točke centra ušli smo u područje simbola. Nestrpljivi čitatelj može, međutim, postaviti odmah na početku pitanje kakve veze imaju ovaj crtež s konstatacijom Indijanaca Mackenzije i s medicinom. Medicina na čelu sa svojim Kaducejem (zmijonoscem), tj. simbolom liječništva, «čuva i štiti naše najveće blago – zdravlje». Ako prihvatimo prešutnu definiciju da je zdravlje stanje relativne cjelovitosti, tj. dinamičke funkcionalne ravnoteže unutar «ekosustava» zvanoga čovjek, vjerojatno smo uspjeli u

SLIKA 12.

Preklapanje dvaju krugova istoga i zajedničkoga polumjera asociira arhetipsku formu ribe, poznatu pod nazivom «vesica piscis», odnosno riblji mjehur. Asocijativni niz može popuniti i Horusovo oko, moćan simbol egipatske mitologije.

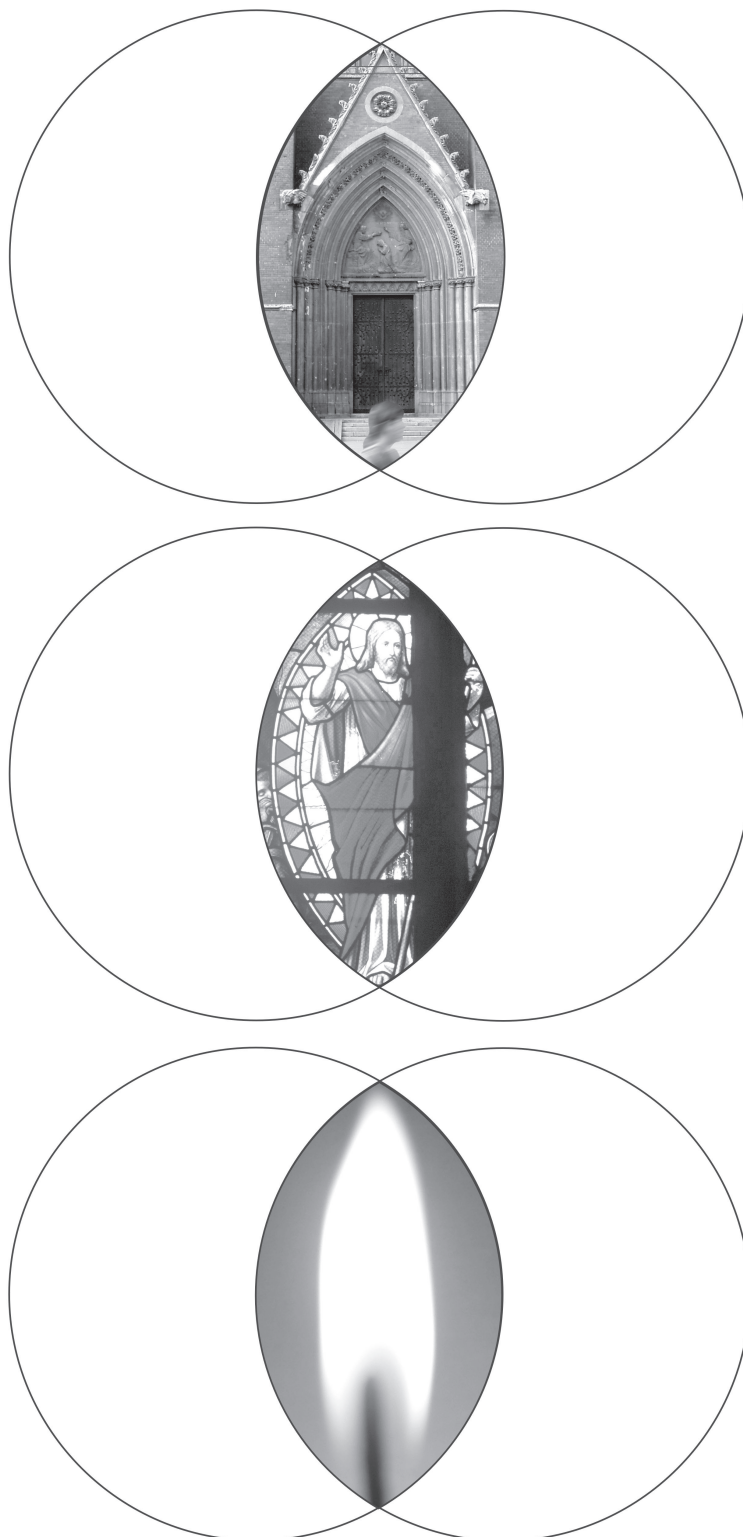
FIGURE 12

The overlapping of two circles sharing the same radius is being associated with the archetypal form of fish; recognized under the name of “vesica piscis”, i.e. swimming-bladder. The associative sequence can be followed by the eye of Horus, a powerful symbol of Egyptian mythology.

pokušaju proboja u svijet simbola. Dakle, u ovom našem razmatranju crtež kruga simbolizira (aludira) na pojam cjelovitosti, odnosno pojam zdravstvene izbalansiranosti. Naravno, simbolizira samo pojam relativne cjelovitosti. Točku unutar kruga «činite» (predstavljate) Vi, ja ili bilo koji čovjek dobre ili «lošije» volje. Kružnica je naravno «ono oko nas», to su naši susjedi, prijatelji, (ne)prijatelji, naše «projekcije i identifikacije».

Crtež centralne točke i trenutačnoga oboda kružnice može predstavljati i izvorište imaginacije - kreacije. Ako zanemarimo relativnu udaljenost opsega kružnice, povezivanjem centra i bilo koje točke na trenutačnom obodu (Slika 9.) nastaje prvi korak u simulaciji kreacije, nastaje polumjer kružnice. Nastaje nešto što smo već nazvali «revolucionarni skok» iz nedimenzionalnosti u prvu dimenziju tj., u duljinu ili liniju. No kakve implikacije imaju medicina i imaginacija. Listajući po povijesnim izvorima, možemo naići i na najvećeg apologeta ljudske riznice zvane «ono što je ispod svijesti». Smetuvši s uma da znanje i iskustvo često ometaju kreaciju, često i nismo svjesni na kakvom blagu spavamo. Ime toga rizničara je poznato pod šifrom Andre Breton. Pitanje je li Andre Breton bio slučajno ili «predestinirano» student medicine i ovom zgodom (kao i u prethodnim

prilikama) ostavit ćemo povjesničarima umjetnosti i medicine. Međutim, A. Breton, otac nadrealizma, razmišljao je ponajprije «medicinarski». Namjera mu je bila pomirenje «svjesnoga» i «nesvjesnoga» dijela percepcije. Koristio je Freudovu metodu slobodnih asocijacija, slično kao što je i mi djelomično u ovom članku koristimo, u pokušaju tumačenja nastanka jednoga od najstarijih simbola – vesice piscis ili ribljega mjehura (3, 4). Možemo navesti još jednu vezu medicine i nadrealističkoga pokreta. Nadrealistički slikar Max Ernst, u svom eseju «S onu stranu slikarstva» koristi, kao kreativni stimulans, poznatu frazu nadrealističkoga pjesnika Lautréamonta; «O slučajnom susretu šivaćega stroja i kišobrana na *kirurškom stolu*». Poanta je ove fraze u tome što su nadrealisti otkrili da je povezivanje nekoliko naoko oprečnih elemenata (predmeta) na neočekivanim područjima snažan stimulans za kreaciju. Kirurški je stol u ovom slučaju samo ekvivalent za kreativni obrazac «vesice piscis», čije objašnjenje ubrzo slijedi. Naravno, moglo bi se još mnogo toga navesti, komparacije radi, iz područja medicine, međutim to bi nas samo udaljilo od simboličkoga crteža kruga s kojim smo započeli naše razmatranje mehanizma stvaranja i nastajanja simbola.

SLIKA 13.

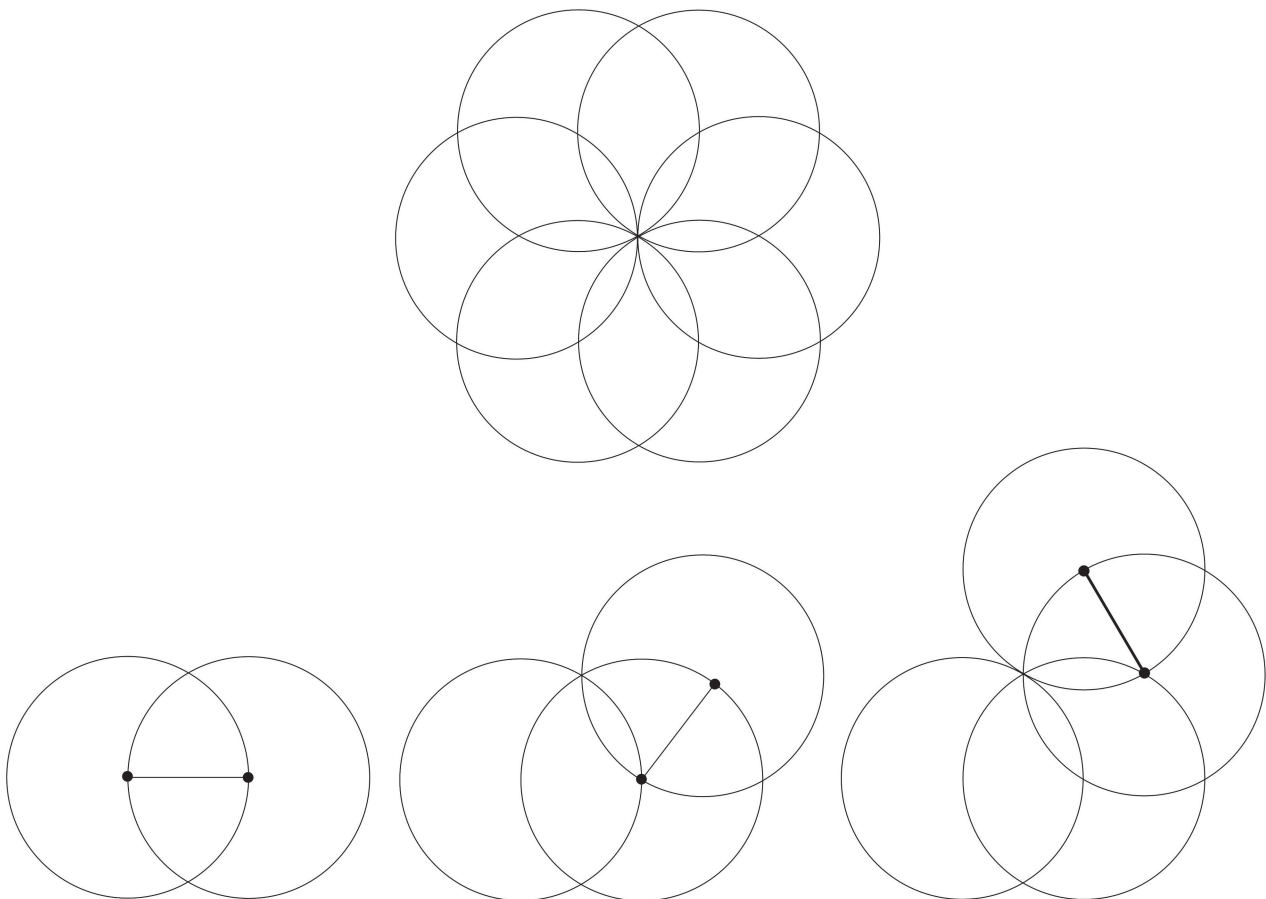
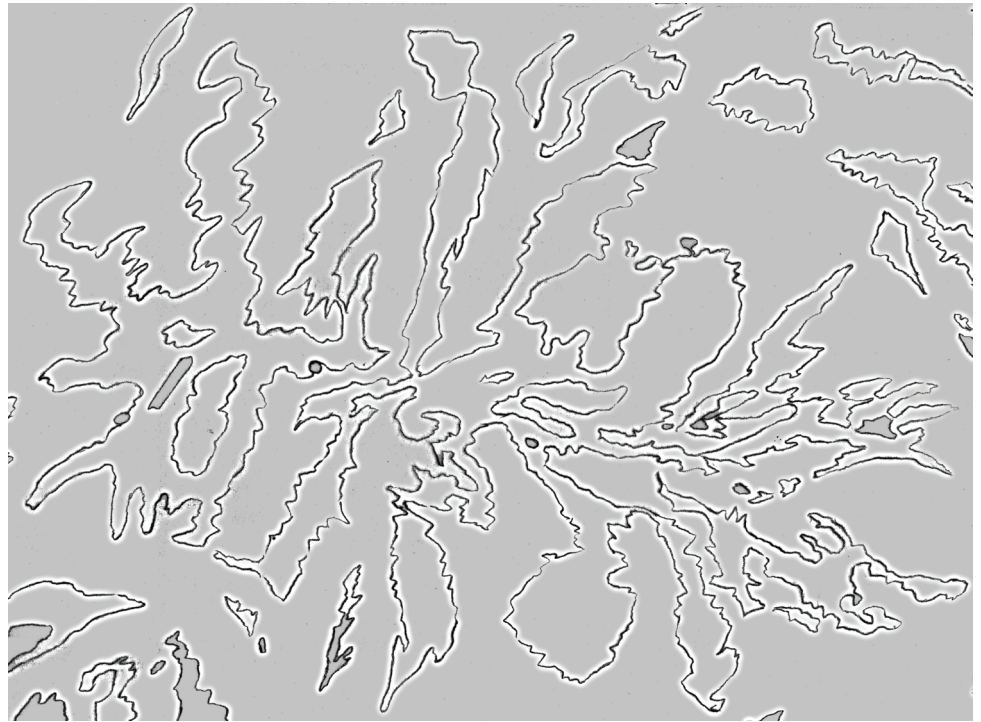
Vertikalni niz «ribljega mjehura» također asocira bogatu simboliku. Nastaje arhetip Velike Majke - arhetip simboličkoga portala, nastaje arhetip mandorle s prikazom Krista, slijedi zatim i plamen svijeće - arhetip neprikosnovene duhovne vertikale.

FIGURE 13

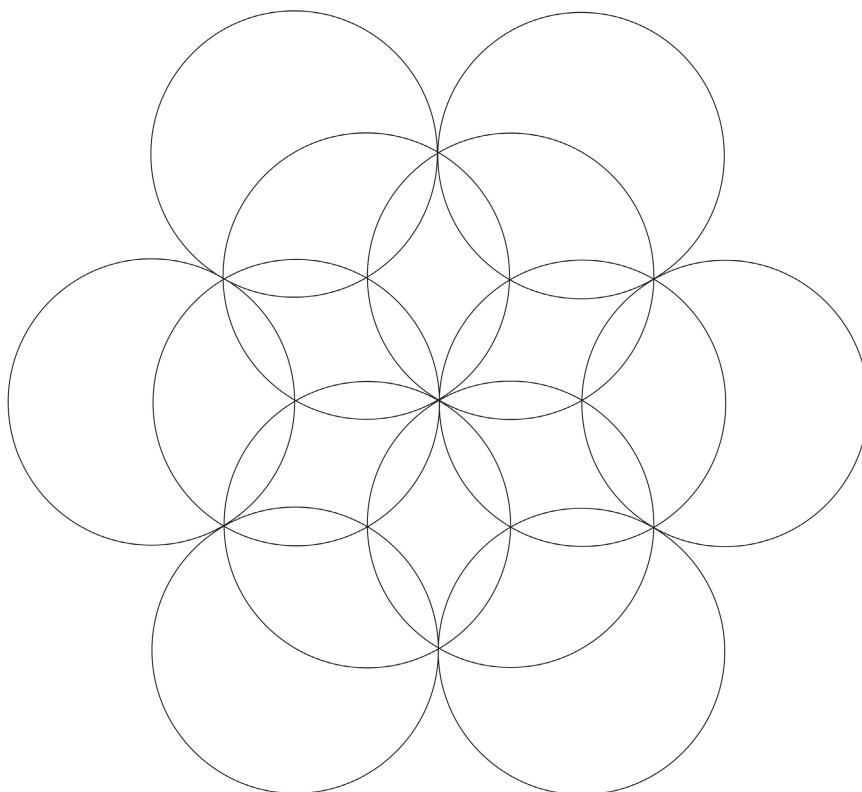
The vertical sequence of “swimming-bladder” is also being associated with rich symbolism. The archetype of “Velika Majka” – the archetype of symbolic portal is being created, as well as the archetype of mandorla containing the image of Jesus Christ, followed by candle flame – archetype of undisputed spiritual vertical/ towering figure.

SLIKA 14.
«Tigrova kruna» - linearna
kompjutorska grafika. Prikaz
fraktalne strukture tigrove
šare omiljenoga lajtmotiva
Borgesovih literarnih
imaginacija.

FIGURE 14
“The Crown of a Tiger” –
linear computer graphics.
The presentation of
fractal structure of tiger’s
ornament, the most favourite
leitmotif of Borges’ literary
imaginations.

SLIKA 15.
Grafički prikaz virtualnoga razvoja početnoga «ribljega mjehura» prema moćnoj arhetipskoj strukturi.
FIGURE 15
The graphic presentation of virtual development of initial “swimming-bladder” toward a powerful archetypal structure.

SLIKA 16.

Grafički prikaz faze periferno-koncentričnoga proširenja arhetipske strukture nastale na osnovi «ribljeg mjehura».

FIGURE 16

The graphic presentation of peripheral and concentric expansion phase of archetypal structure based on “swimming-bladder”.

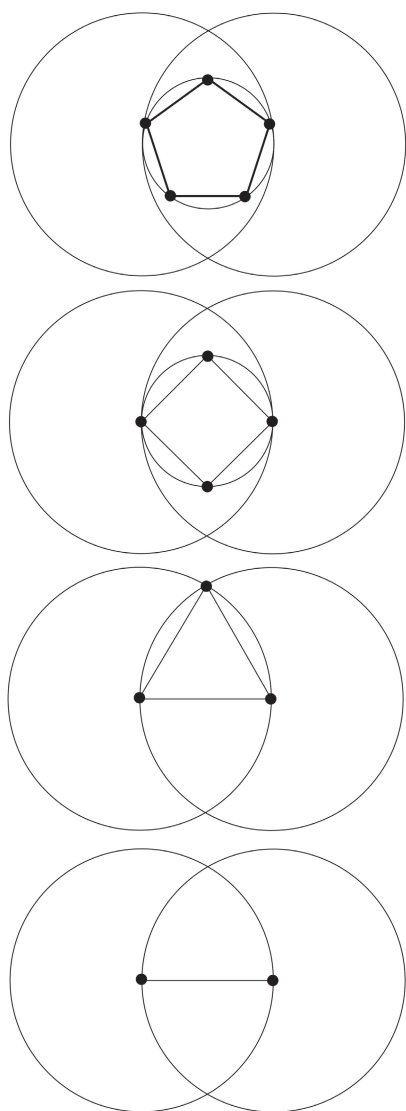
S obzirom da je naš prvi crtež kruga uspješno apsolvirao svoju «dječju fazu», može se stupiti i u pokušaj simboliziranja nemirne prirode kreativnoga duha. S obzirom da je svaki oblik (crtež) samo definicija prostora i ujedno nagovještaj novih mogućih oblika, imaginirajmo sada naš crtež u hipotetički prikaz simbola atoma (Slika 9.) ili u hipotetički prikaz kreacije iz Knjige nastanka ili u hipotetički prikaz praiskonskoga «Big-benga». Rađanje atoma (kreacija) umnogome je slično rađanju dječjega crteža. Da bi se «porodio» atom, mora oko svoje jezgre zarotirati prvi elektron. Mora stvoriti «orbitalni centar za sljedeću fazu u kreaciji».

Prebacivanjem, orbitalnim skokom, kloniranjem točke centra na bilo koji dio oboda (opsega) kružnice (Slika 10.) nastaje centar druge kružnice. Dobivamo *dva kruga sa zajedničkim polumjerom*. Presjecište dvaju krugova ili «polumjeseca» koji se preklapaju» čini tzv. *riblji mjehur ili vesicu piscis*, prototip ili arhetip simboličkih razgranavanja i umrežavanja (Slika 11.). Ovaj krajnje virtualni, shematski, primitivni elementarni obrazac arhetipski je simbol obnavljajućega načela, osnove svega postojećega, od DNK do «nepostojećega» obrisa svemira (koji bi se mogao nazvati svim mogućim

nazivima, samo ne «svemirom»). Vesica piscis je prva zagonetka simetrije zrcaljenja, proporcije i rasta.

Nijedan simbol ne možemo svesti na isključivo jednoznačno tumačenje. Simboli dijele sudbinu pojmova koji se pokušavaju tumačiti definicijama, pa tako i vesica piscis u vodoravnom postavu (Slika 12.) simbolizira «profil ribe» s naznakama «ribljega repa». Pomicanjem točke ribljega oka u centar presjecišta nastaje asocijacija egipatskoga Horusovoga oka, avangarda Božjega oka. U daljnjem simboličkom razvoju Božje oko, u rozetama srednjovjekovnih gotičkih katedrala simbolizira duhovno stanje «Alfe i Omega», odnosno obuhvatnost svega postojećega. Možemo se usput i podsjetiti i biološkoga algoritma; ribe, vodozemci, gmazovi itd. Ribe su rijetke vrste koje su u stanju preživjeti «velike biblijske potope i poplave» stoga su odmah ispočetka svojevrsan simbol prirodnoga dara, Božjega blagoslova i odsustva bilo kakvoga grijeha.

U okomitom postavu (Slika 13.) presjecišta krugova posjeduju drugačiju konotaciju. Asocijacija ribe izmiče pred asocijacijom Velike Majke, pred asocijacijom rodnice. Dolazimo i do poznatoga bademastoga oblika

SLIKA 17.

Grafički prikaz oblikovnih potencijala vesice piscis. Prikaz linije zajedničkoga polumjera, prikaz trokuta oblikovanoga iz linija polumjera, te prikazi kvadrata i peterokuta. Peterokut, odnosno pentada najznačajniji je simbol rasta unutar postojeće matrice.

FIGURE 17

The graphic presentation of vesica piscis creation potential. The presentation of mutual radial line, presentation of triangle created from radial lines as well as presentations of squares and pentagons. The pentagon is the most significant symbol of growth within the existing matrix.

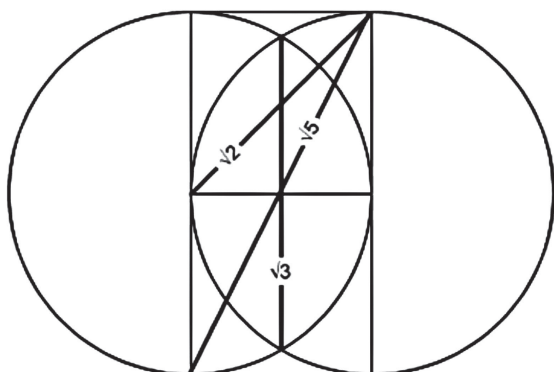
mandorle, simbola koji se u kršćanskoj umjetnosti koristi kao aureola oko Krista ili Majke Djevice. Mandorla upućuje na sile koje djeluju u međuodnosu duhovnoga i materijalnoga svijeta. Duh putem materije dobiva svoju formu i obrnuto materija putem nematerijalnoga smisao postojanja (5.,6.). Plamen svijeće također asocira mandorlu. Oblici bioloških listova pri nastajanju «zelenog klorofila» na isti način surađuju u eko ravnoteži.

VARIJACIJE NA TEMU «VESICA PISCIS»

U studijskom pristupu izradi sumi-e crteža japanski umjetnik ne polazi od analiza udaljenosti Mjeseca i planine Fuji, niti od stanja trenutačne politike, već od nečega mnogo elementarnijega. On polazi od studija jednostavne vlati trave, polazi od studija svojevrsne «vesice piscis». Polazi od analize «rastvorene vertikalne linije». Jorge Luis Borges, argentinski pisac, pjesnik i esejist, poznat je po svojim kratkim pričama, kao što su japanski pjesnici poznati po kratkim formama haiku poezije. Borges je za svoje pjesničko nadahnuće

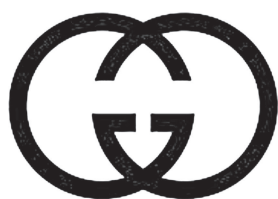
također koristio svojevrsnu «vesicu piscis». No, umjesto preklapanja kružnih formi sa zajedničkim polumjerom, koristio je «preklapanje, slojevitost i asocijativnost tigrovih šara». *Samosličnost šara tigrovih fraktala* očito mu je efikasno otvarala putove u dubine pjesničke imaginacije (Slika 14.). Op-art umjetnik Viktor Vasarely je, pak, za otvaranje svojih slikarskih horizonata koristio «ritmički preplet zebrinih šara» (7, 8).

Vesica piscis je svojevrsni simultani i poprečni prikaz «stanja» lijeve i desne hemisfere mozga. Kao što svaki neuron u ljudskom mozgu ostvaruje svoju funkciju tek posredstvom mreže drugih neurona tako i naš «imaginarij» posjeduje samo tu soluciju (Slika 15.). Sukcesivnim povezivanjem (obnavljanjem) prethodnih točaka na obodima kružnica sa centrima sljedećih kružnica, nastaje simbolička struktura mogućega mikro i makro kozmosa (Slika 16.). Dobivamo jednu od mogućih slika za virtualnu arhitekturu univerzuma. Ostali oblikovni i matematički potencijali ove obnavljajuće matrice prikazani su na Slikama 17. i 18. Neki od suvremenih

SLIKA 18.
Grafički prikaz matematičkih potencijala
«vesice piscis»; kvadratni korijen iz 2,
kvadratni korijen iz 3 i kvadratni korijen iz 5.

FIGURE 18
The graphic presentation of mathematical
involution in “vesica piscis”; two squared,
three squared and five squared.

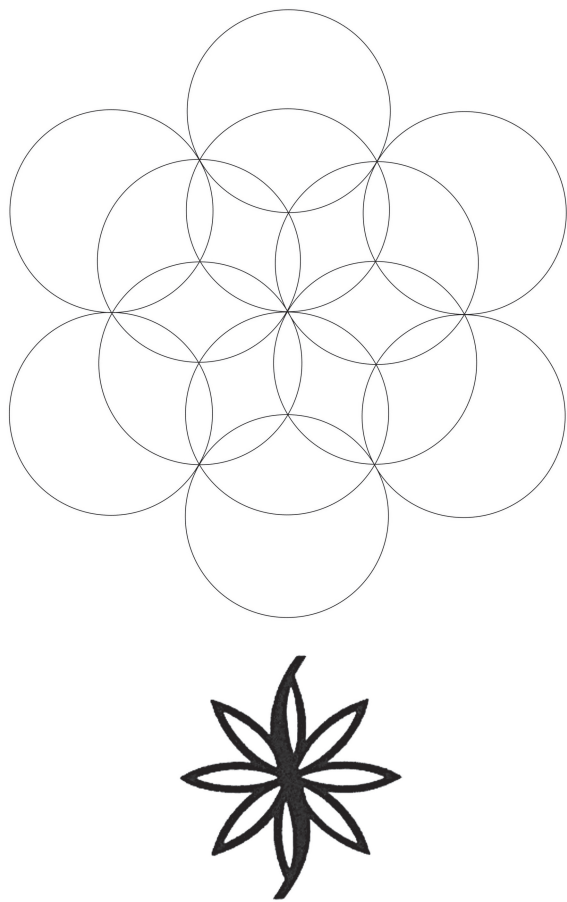
SLIKA 19.
Grafički prikaz logograma
nastalih na tragu strukturalnih
mogućnosti vesice piscis;
Gucci – modna marka, Toyota
– automobilska marka i Master-
card – financijska marka.

FIGURE 19
The graphic presentation of
logograms based on structural
opportunities provided by
vesica pisces; Gucci – fashion
brand, Toyota – car brand and
Mastercard – financial brand.

logograma nastalih evokacijom vesice piscis prikazani su pak na Slikama 19., 20., 21. i 22. Život se simbola očito rastvorio i razgranao do najsitnijih pora suvremene vizualne komunikacije. Prisutan je od fontova slova kojima se «tipkaju» tekstovi o vesici piscis, pa do grbova sveučilišta i sportskih timova.

Stara, mudra i preporođena «liječnička zmija» i danas ponosno figurira u svom kaduceju. Kaducej je simbolički

prikaz štapa s omotanom zmijom ili zmijskim. Zmijski otrov ubija, ali se zmijski «običaj mijenjanja kože» u predajama simbolički povezuje s iscjeljivanjem i uskrsnućem. Zmija, dakle, predstavlja dvostruke sile, predstavlja «otrov i protuotrov». Ravnotežom agresivnih i obrambenih sila nastojimo ugoditi tom praiskonski zagonetnom, ali veličanstvenom simbolu. Jednostavan oblik zmije očito je u sukobu sa složenom i moćnom simbolikom.

SLIKA 20.

Logotip osječke tvrtke pod imenom «Saponia» dizajnerska je invencija i varijacija na temu arhetipske strukture «vesice piscis». Elegancija forme stiliziranoga slova «S», početnoga slova naziva tvrtke, očito posjeduje neku dodirnu rezonanciju s mudrošću zmije u liječničkom kaduceju, odnosno na štapu Eskulapa (grčki Asklepije), starorimskoga boga liječništva.

FIGURE 20

The logotype of Osijek corporation "Saponia" is a designer intervention and variation of archetypal structure of vesica piscis. The form elegance of stylized letter "S", the initial letter of the company, obviously possesses some common ground/resonance with the wisdom of snake on physician's caduceus, i.e. the staff of Asclepius (Asclepius was the ancient god of medicine and healing.)

SLIKA 21.

Plakat - 6. osječki urološki dani 3.-4. rujna 2004. Osijek, Hrvatska. Dizajn Pavle Hegeduš.
FIGURE 21

Poster - 6th Osijek urological days September, 3-4, 2004 Osijek, Croatia. Design Pavle Hegeduš.

osječki urološki dani
3.-4. rujna 2004.
Osijek Hrvatska

ZAKLJUČAK

Kakva je uloga simbola u današnjem 24-satnom ritmu? Broj je sati u dnevnom ritmu određen, ali je količina simbola kojima smo nesvjesno izloženi jednostavno nezamjetljiva. Naše «optičko nesvjesno» prima ogromnu količinu simbola koji upravljaju našim životima.

Navedimo samo neke, kao što su kaducej, «obris odgrizene jabuke» kompjutorske kompanije Apple, Davidova zvijezda, «trokraka Mercedesova zvijezda», križ, crveni križ (9.), polumjesec i petokraka, grifon, «cvijet», «golub», «pelikan», «ulje» i «vatra». Svi ti simboli (simbolički pojmovi) djeluju samo preko usvojene kulture i predstavljaju grafička sredstva za identifikaciju i komunikaciju. Simbol je, ponovljeno, samo sredstvo za identifikaciju, a mi se uvijek (i samo) identificiramo preko drugoga i drugih. Drugi nam uvijek šalju signale. Drugi uvijek «zrcale o nama» i nude nam ogledalo puno simbola proisteklih iz nas samih (10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23).

Zaključno mora se opet napomenuti da je simbolički arhetipski obrazac vesice piscis ili «ribljega mjehura» samo jedan od mogućih, no možda najelementarnijih pristupa u elaboriranju problematike «nepoznatoga koji stoji iza poznatoga», u otkrivanju «evokacije odsutnoga», u dešifriranju onoga što se pokušava nazvati simbolom.

LITERATURA

1. Chevalier J, Gheerbrant A. Rječnik Simbola. 1. izd. Zagreb: Nakladni zavod MH; 1983. 395. str.
2. Reinach S. Apollo. 6 izd. Beograd: Srpska književna zadruga; 1969. 10. str.
3. Gilchrist C. Sacred Geometry – The Architecture Of The Universe [Internet]. Cleveland: CharlesGilchrist.com; 2010 [updated 2011

Slika 22.

Logo - 6. osječki urološki dani 3.-4. rujna 2004 Osijek, Hrvatska.

Figure 22

Logo - 6th Osijek urological days September, 3-4, 2004 Osijek, Croatia.

- July 22; cited 2011 August 9]. Dostupno na URL adresi: <http://www.charlesgilchrist.com>
4. Hemenway P. Tajni kod. 1. izd. Zagreb: V.B.Z. d.o.o; 2009. 50-57. str.
5. Mijušković S, urednik. Kazimir Maljević Suprematizam Bespredmetnost. Tekstovi, dokumenti, tumačenja. 1. izd. Beograd: Studenski izdavački centar UK SSO Beograda; 1980.
6. Gilles N. Kazimir Maljević 1878. – 1935. i suprematizam. 2. izd. Köln: Taschen GmbH; 2007.
7. Wilhelm P. Victor Vasarely – Planetary Folklore. 1. izd. München: Verlag F. Bruckmann KG; 1973.
8. Diehl G. Vasarely. 2. izd. Budapest: Corvina kiadó; 1979.
9. Itten J. The Art Of Color. 3. izd. Ravensburg: Otto Maier Verlag; 1973. str.134-5.
10. Dreyfuss H. Symbol Sourcebook. 1. izd. New york: McGraw-Hill Book Company; 1969.
11. Smeets R. Signs, Symbols & Ornaments. 3. izd. New York: Van Nostrand Reinhold Company; 1975.
12. Humbert C, urednik. Ornamente, a source book with 1000 illustrations. 2. izd. München: Verlag, Georg D. W. Callwey; 1970.
13. Focillion H. Život Oblika. 2. izd. Zagreb: Rako&Rako; 1995.
14. Banov IŠ, Čorak Ž, Maroević T. Novija hrvatska sakralna umjetnost. 1. izd. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori; 2006.
15. Jung C G. Čovjek i njegovi simboli. 1 izd. Ljubljana: Mladinska knjiga; 1973.
16. Denegri J. Apstraktna umjetnost u Hrvatskoj. 1 izd. Split: Logos; 1985.
17. Peić M. Pristup likovnom djelu. 2 izd. Zagreb: Školska knjiga; 1971.
18. Župa sv. Petra i Pavla, apostola Osijek [internet]. [datum pristupa 12 veljače 2011.]. Dostupno na URL adresi: <http://www.svpetaripavao.hr>
19. Delahunt MR. “Romanticism.” ArtLex Art Dictionary [updated 2002 October 8; cited 2005 23 October 23]. Dostupno na URL adresi: <http://www.artlex.com>
20. Glamuzina D, Žderić I, urednici. Znakovi i simboli. 1. izd. Zagreb: Profil; 2010.
21. Pique P. L’art de Julije Knifer. Dijon: Université de Bourgogne; 1990.
22. Pierre A. Julije Knifer – Méandres. Paris: Société nouvelle Adam Biro; 2001.
23. Maković Z. Julije Knifer. Zagreb: Meandar; 2002.

MAN AND HIS SYMBOLS

Pavle Hegeduš ^{1*} i Ivana Hegeduš ²

¹ Graphic designer. Osijek, Š. Petefija 41

² Clinic for Neurology, University Hospital Centre, Osijek, Huttlerova 4

*Correspondence to:

Pavle Hegeduš. 31000 Osijek, Š. Petefija 41

e-mail: pavle-hegedus@os.t-com.hr

Professional paper

ABSTRACT

The aim of this paper is to identify the function and the meaning of symbols, both in historical and in everyday life. The symbol is a historical artefact of visual arts, the repository of collective emotions and has always had certain magical attraction for searching and revealing the hidden essence. The symbol is an image, statue or architecture whose meaning is established subconsciously. Through it, the meaning of life has become present thereby the continuity itself ensured. The human need to explain mysteries and reveal the meaning of life has also found its expression in monuments of remarkable beauty and power.

The symbols have also protected the integrity, the level of integration and the health of the ancient man. By differentiating the responsibility for historical survival, they have contributed to the dignity of medical profession. The presentation of symbol genesis based on the pattern of vesica piscis (lat. swimming-bladder) introduces one of the possible modalities of creating and distinguishing between symbolic structures. Nevertheless, the symbols are only means of identification and communication; everything else depends on "maturity" of certain culture.

Key words: Animals; Archetype; Circle; Cultural evolution; Culture; Ethnology; Humans; Mythology; Stone; Symbols; Vesica piscis (swimming bladder)